

Handläggare
Elisabet Wannberg
Telefon: 08-508 31561Till
Kulturnämndens kulturmiljöutskott

Remissvar angående samråd om förslag till detaljplan för Nobel Center, del av Norrmalm 3:43 i stadsdelen Norrmalm, SDp 2013–00460

Förslag till beslut

att
avstyrka aktuellt detaljplaneförslaget med hänvisning till den negativa påverkan på kulturhistoriskt värdefulla miljöer och bebyggelse som förslaget innebär.

Sammanfattning

Detaljplaneförslaget för norra delen av Blasieholmsudden ger en byggrätt för ett Nobel Center med sammanlagt 25 700 kvadratmeter BTA i en byggnad i åtta våningar varav två under jord. Byggnaden blir högre än den traditionella stenstadsbebyggelsen och högre än Nationalmuseum, placeras på ett podium och får en fasad av glänsande metall. Den kulturhistoriskt värdefulla miljön förändras kraftig. Tullhuset och magasinsbyggnaderna rivs och sjöfartsmiljön försvinner. Den föreslagna byggnadens dominans medför en stor inverkan på stadsbilden och vissa siktlinjer. Sammantaget anser kulturförvaltningen att de kulturhistoriska förlusterna och påverkan på stadsrummet blir alltför stora och avstyrker därmed detaljplaneföreslaget.

Berit Svedberg
KulturdirektörAnn-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

Underlag för beslut

Remiss från stadsbyggnadskontoret med samrådshandlingar i ärendet. Samtliga handlingar finns på

www.stockholm.se/detaljplaner

UTLÅTANDE

Ärendet

Ärendet har remitterats från stadsbyggnadskontoret till stadsmuseet och kulturförvaltningen för svar senast 22 april 2015.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av Stadsmuseets kulturmiljöenhet.

Bakgrund och syfte

Stadsbyggnadsnämnden gav 13 juni 2013 stadsbyggnadskontoret i uppdrag att påbörja planarbete för att möjliggöra ett Nobel Center på Blasieholmen. Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett detaljplaneförslag som innebär att en ny byggnad för Nobel Center placeras på Blasieholmen. Byggnaden skall rymma Nobelstiftelsen och verksamheter som initieras av stiftelsen samt innehålla rum för utställningar, konferens och evenemang, bibliotek, kafé/restaurang och butik. Förslaget innebär att tullhuset och de två magasinsbyggnaderna rivs.

Detaljplaneförslaget

Detaljplaneförslaget omfattar den nordvästra delen av Blasieholmsudden med kajen och en del av vattenytan utanför kajen Norrmalm 4:43 och 4:42. På planområdets norra del placeras Nobel Center i en rektangulär byggnad i sex våningar, ovan mark, som placeras på ett podium med gradänger mot kajen. Huset och omkringliggande yta byggs under i två våningar. Byggnaden placeras snett och ett antal meter indraget från Hovslagargatan där en offentlig plats skall utformas. Detta kan dock ske först 2025, när arbetet med tunnelbanan är klart. Nerfarten till de undre våningarna sker från en ramp vid Hovslagargatan. Fasaderna har stora uppglasade partier samt i övrigt fasader av glänsande metall. Planförslaget medger en byggrätt på 25 700 kvm BTA varav 12 700 kvm ljus BTA för utställningsytor, restaurang, kontor och konferensutrymmen samt parkering m.m. under mark.

Området avgränsas mot vattenområdet med kaj och på vattnet utanför kajen kan bryggor anläggas. Den sydvästra delen av planområdet upptas av anlagd park. Tullhuset och de två magasinsbyggnaderna som är befintliga inom planområdet rivs då den nya byggnadens placering omöjliggör att dessa står kvar. Planområdet ligger inom fornlämning RAÅ 103. Ett schakt med en yta på ca 7 500 kvm kommer att behöva grävas ut.

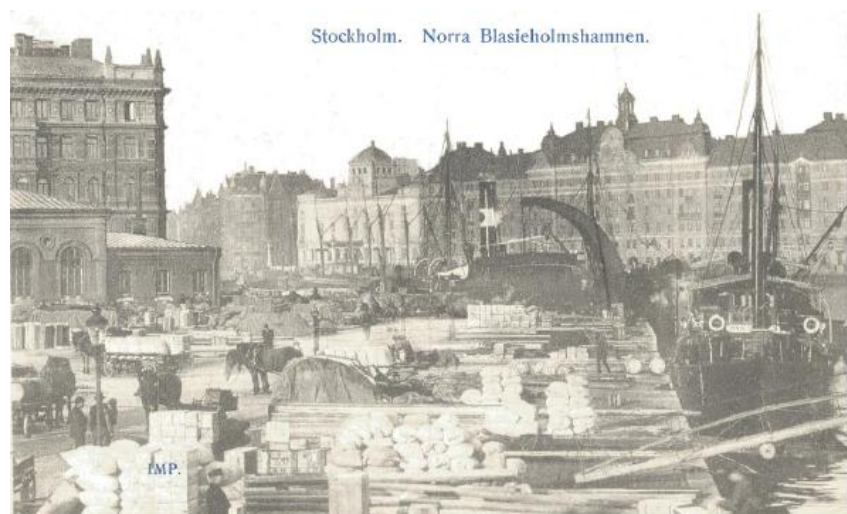
Förvaltningens synpunkter

Kulturhistoriskt värde

Hela miljön på den så kallade Sillhovstomten med kajen och de bevarade byggnaderna – kokhuset från 1832, tullhuset från 1876 och varuskjulen från 1910 – är viktig för förståelsen av Stockholm som sjöstad, handelsstad och huvudstad. I dag finns mycket lite kvar av den äldre tidens hamn- och sjöfartsmiljöer, men de områden som finns, till exempel på Skeppsholmen, Beckholmen, Stadsgården eller Värtan, ger tillsammans värdefulla inblickar i Stockholms historia och förändring.

Blasieholmsudden är en del av de bevarade marina miljöerna runt Nybroviken och Strömmen, som Beckholmen, Skepps- och Kastellholmen och Skeppsbron. Dessa skiljer sig från varandra och har var och en sina historiska förutsättningar. Tillsammans bildar de emellertid en kedja som tydliggör vattnets och sjöfartens betydelse för Stockholms historia. Samtidigt har hela Blasieholmen en direkt historisk koppling till Skeppsholmen som, efter nära hundra års varvsverksamhet i kronans regi, ersatte Blasieholmen som flottstation på 1640-talet.

Kokhuset från 1832 är den enda rest som finns kvar från den äldre varvs- och hamnverksamheten, och byggnaden är viktig för förståelsen av kontinuiteten. Det är också ett av få hus bevarade från en period när byggnadsverksamheten i staden var liten. I övrigt bär miljön på Blasieholmsudden i dag tydliga spår av det sena 1800-talets hamn- och tullverksamhet och få förändringar har gjorts sedan tullhuset och senare varuskjulen uppfördes. Tullhuset från 1870-talet och de senare uppförda varuskjulen visar bland annat på industrialiseringens betydelse och hur Stockholm blev en storstad med ökade handelsförbindelser. Samtidigt representerar de tillsammans med övriga bevarade tullhus i Stockholm – från 1700-talet till 1900-talet - olika skeden i tullens verksamhet och förändringar av handeln med varor.

Varuupplag vid Norra Blasieholmshamnen omkring 1900. På kajen står en hamnkran som senare har tagits bort. Refoto av vykort i SSM:s samlingar.

Till områdets särprägel hör också att det är en av få miljöer där innerstadens täta bebyggelse så nära samspelar med den äldre hamnverksamheten; övriga områden ligger i allmänhet mer avskilt från stadsbebyggelsen. Här är det möjligt att förstå hamnens historiska betydelse för och påverkan på både stadsbilden och stadslivet. Karaktäristiskt för området är även den stensatta kajen som med sin skarpskurna linje binder samman Blasieholmen med övriga kajer runt Nybroviken och Strömmen vilka skapar en enhetlig och tydlig gräns mot vattnet.

Nationalmuseum har stort arkitektur- och byggnadshistoriskt värde och representerar dels 1800-talets omfattande byggande av institutioner av olika slag men också Stockholms framväxt till en modern huvudstad, där offentliga museiinstitutioner var ett av

många inslag. Museiparken, som har kvar stora delar av sin ursprungliga struktur och karaktär, visar på stadens ambitioner i slutet av 1800-talet att skapa offentliga parker och grönska i staden.

Tullhuset på Blasieholmen omkring 1900. Foto SSM E27716.

Av de enskilda byggnaderna har Nationalmuseums huvudbyggnad och kokhuset från 1832 synnerligen stort kulturhistoriskt värde och är blåmarkerade på stadsmuseets klassificeringskarta. Tullhuset och varuskjulen är grönmärkade på klassificeringskartan, vilket innebär att de har särskilt kulturhistoriskt värde, medan Nationalmuseums tillbyggnad från 1961 är gulmarkerad på klassificeringskartan och har ett visst kulturhistoriskt värde.

Hela Blasieholmen ligger inom fornlämning RAÄ 103 där kulturlager och bebyggelse lämningar från medeltid och senare kan påträffas. Det är sannolikt att det inom planområdet finns kulturhistoriska lager från 1500-talets mitt och senare då en skeppsgård och varv låg inom området. Fornlämningar skyddas genom kulturmiljölagen som i första hand syftar till bevarande. För att få schakta inom ett fornlämningsområde måste tillstånd enligt kulturminneslagens 2 kap. 12§ inhämtas från länsstyrelsen.

Varuskjulen från 1910 har i huvudsak kvar sin ursprungliga utformning med panelklädda väggar, stora skjutdörrar, småspröjsade överljusfönster och dekorativt utformade takstolstassar. Fönstren i det nedre partiet är dock mer sentida. Under asfalten skimtar en äldre markbeläggning av sten. Foto IJ, SSMDIG012798.

Tullhusets norra fasad med tidstypiska rundbågar och putsomfattningar vid fönster och dörrar. Foto IJ, SSMDIG012787.

Synpunkter på detaljplaneförslaget

Kulturförvaltningen ser positivt på att ett Nobel Center skapas i Stockholm. Förvaltningen ser dock att planförslaget skulle medföra en synnerligen stor påverkan på kulturhistoriska värden, på närmiljön och på stadsmiljön i stort.

Blasieholmsudden är en central del av staden, stadens representativa rum och sjöfartsstadens öppna vattenrum. Den föreslagna byggnaden inordnar sig varken i stenstadens struktur som en fortsättning på kvarterstaden eller i Blasieholmsuddens fria byggnadsätt som hus i park. Förslagets nybyggnad är betydligt högre än den traditionella stenstaden och högre än

Nationalmuseets monumentala byggnad. Höjden och den stora volymen innebär att byggnaden blir väl synligt från alla vyer i staden och kommer att helt dominera närmiljön och intrycket av Blasieholmsudden. Den stora och höga volymen medför att Nationalmuseets ställning förminskas. Till det påtagliga uttrycket bidrar förutom storleken på byggnaden även det glänsande metalliska fasadmaterialet som föreslås. Byggnaden kommer att påverka stadens siluett. Förvaltningen ser också negativt på det föreslagna podiet som byggnaden skall placeras på. Det framgår inte tydligt i samrådshandlingarna vad detta är och vilka nivåer som avses. Det framstår dock som mycket apart i miljön. På platsen vid Hovslagargatan skall nerfarten till de undre våningarna förläggas. Hur detta skall gestaltas framgår inte av samrådshandlingarna. Inte heller hur angöringen till byggnaden skall ske.

Planen förutsätter rivning av tullhuset och de två magasinsbyggnaderna. De tre byggnaderna har särskilda kulturhistoriska värden och har stor betydelse för förståelse för Stockholm som sjöfartsstad. De representerar också en småskalig verksamhetsmiljö som berikar stadslivet och bidrar till den historiska kontinuiteten med avläsbara årsringar och mångfald av verksamheter i staden. När dessa rivs försvagas uttrycket för sjöfartstaden och sambanden med det unika kokhuset på fastigheten Sillhovet 4 som en del av kajmiljön bryts. Magasinsbyggnaderna tillhör en byggnadskategori som blir alltmer sällsynt eftersom de har setts som tillfälliga och umbärliga. Det finns dock idag inga motsvarigheter i Stockholm varför ett bevarande är angeläget.

Detaljplanens förslag till nybyggnad är alltför stor och hög för platsen. Den påverkar uddens genomsiktlighet och byggnaden blir mycket påtaglig i stadsbilden vilket innebär att karakteristiska stockholmsvyer försvinner. Kulturförvaltningen ifrågasätter lämpligheten av en så dominant byggnad i ett av stadens mest känsliga stadsrum.

Nybyggnaden medför ett mycket stort och djupt schakt under grundvattennivån. Detta kan innebära risk för omkringliggande byggnader och fornlämningskikt i influensområdet.

Sammantaget medför detaljplaneförslaget utomordentligt stora kulturhistoriska förluster. Miljökonsekvensbeskrivningen till detaljplanen visar på en rad negativa konsekvenser för riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården och

kulturförvaltningen befarar att riksintresset kommer att skadas.
Kulturförvaltningen avstyrker således planen.

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING TILLHÖRANDE DETALIPLAN FÖR NOBEL CENTER

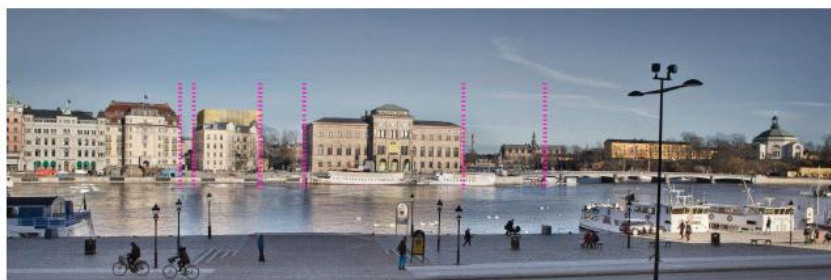
Figur 19. Siluett från Galärvarvsparken. Bild från underlagsrapport Konsekvensbeskrivning för stadsbild och kulturmiljö 2015-01-15 från Nyréns Arkitektkontor och Nivå Landskapsarkitektur AB.

Figur 18. Siluett från Katarinavägen. Bild från underlagsrapport Konsekvensbeskrivning för stadsbild och kulturmiljö 2015-01-15 från Nyréns Arkitektkontor och Nivå Landskapsarkitektur AB.

Figur 20. Genomsiktighet från Galärvarvet. Källa: Konsekvensbeskrivning för stadsbild och kulturmiljö.

Figur 21. Genomsiktighet från Slottsbacken. Källa: Konsekvensbeskrivning för stadsbild och kulturmiljö.

Vy från Nybroviken mot Blasieholmsudden och Nobel Center. Bild: David Chipperfield Architects.

Mot Hovslagargatan föreslås ett nytt torg där angöring till byggnaden kan ske. Även rampen till garaget placeras på torget. Bild: David Chipperfield Architects.